

Anuksen muan runonpajattajat

Vuosi 2022 on ilmoitettu Ven'an rahvaihien taido- da kul'tuuru- perindölöin vuvvekse. Vuozinnu 2022-2032 Ven'an federatsies pietäh Kandurahvaihien kielien vuozikymmen. Ven'al eläy enämbi 190 kanzua. Joga kanzal on oma kul'tuuru, literatuuru, kieli da perindöt. Karjalan tazavaldugi yhtyi täh suureh ruadoh. Meijän mual vuozien aloh pietäh kielikurssiloi, kilvoi, festivaliloi da toizii miel'dykiinittäjii pidoloi.

Anuksen kanzalline kirjasto Ven'an rahvaihien taido- da kul'tuurerindölöin vuvven hantuzis pidäy školan №2 seiččemenden kluassoin opastujih näh literatuuru-urokoi. Opastujil jo oli saneltu karjalazen folklooras, kuulužis folkloristois, runonpajattajis, suarnoinsanelijois da iänel itkijis. Meijän kanzanhäi perindölöinny ollah karjalaine literatuuru da folklooru. Sendäh opastujil pidäy tiediä, ken pani suuren panoksen literatuurin da folklooran säilyttämizeh.

Anuksen mua on kuulužu omil pajattajil da sanelijoil. Meijän piiris oldih rodivunnuot Jekaterina Gavrilova, Paraskovja Anisimova, Anna Demojeva da Marfa Patčijeva. Nämmil karjalazil naizil oli jygei elaiğu. Vaigu se ei keskustannuh kannattua rahvahah karjalastu folkloorua. Vikse pajot da starinat autettih heile kestiä kai vaigiet aijat. Nämmis karjalazis naizis oli kirjutettu eepillistu pajuo, suarnua, kerdomustu, starinua, sananpolvie da častuškuu. Anuksen muan runonpajattajat saneltih, midä kuultih vahnembis da ičegi kirjutettih, midä nähtih elaiğas.

Yksi kuulužis sanelijois on Gavrilova Jekaterina Grigorjevna Gauliston hieruspäi. Häi oli rodivunnuh talvikuul vuonnu 1888 suures muanruadajan perehes. Ylen aijoi kaimai muaman. Jo lapsennu otti mustoh suarnoi da pajoloi, kudamii kuuli omahizis.

Mendyy miehele, sai Miša poijan. Nuori pereh eli sobuh, vaigu vuonnu 1919 Videlen hieruh tuli gor'a. Vihažniekat tuldih Videleh valdukunnan rajan piäliči. Puolistamah omua muadu nostih hierun miehet, kudamien keskes oli naizen miesgi Mihail Gavrilov. Kaikin puolista- jat oldih tapettu. Tämän tragedien mustokse Jekaterina Grigorjevna kirjutti Videlen desanttu-pajon.

Suuren voinan aigah naine kaimai aino poijan, kudai oli tapettu bojun aigah Smolenskoin alovehel. Gor'a ei katkannuh karjalastu naistu. Voinan mustokse Jekaterina Grigorjevna kirjutti pajon Anastasija Zvezdinah näh. Toi- nah tämän pajon kauti pajattai musteli tapettuu poigua da syväin itki igävyksis.

...Kirjutti maamalleh kirjazen:

”Älä itke, kuldu maamo,
Kadajikoil astutetah,
Suomelazet ammutah!”
Yksi bul'kku ei puutunnuh;
Langei häi da nouzi järilleh,
Andoi dostalin sanan:
”Suomelazet hangokaglat,
Etto rodei tsarstvuimah,
Meijän muadu polgemah.
Minuu työ täh lopetto,
Minul tuuččuou dai vihmuu,
Minun rungaizen pezöy.
Äijy on vellei dai sizärdy
Kadajikol ammuttu.
Minun vellet, minun sizäret
Kodih järilleh tullah.
Meile ylen vessel rodieu!

Jälles voinua Jekaterina Gavrilova ruadoi kolhozas, äijän azui hierun yhteiskynnällizeh elokseh näh. Vuonnu 1949 karjalaine naine oli palkittu kunnivokirjal Kalevala eeposan 100-vuodehizen päivän hantuzis.

Gauliston hierus mustetah omua runonpajattajua. Hierun eläjät omal väil kodih, kudamas eli Jekaterina Grigorjevna, azetettih mustolavvan. A Videlen kalmistol oli pandu uuzi mustopačas. Se todevui vuonnu 2020 Nina Borisovna Dolgodvorovan avul. Tämä naine on plem'aniekannu runonpajattajale. Nina Borisovna ylen tahtoi panna t'outan kalmoil uvven mustopaččahan, suitti dengua da todevutti oman toivomuksen.

Vie yksi kuulužu runonpajattai Anisimova Paraskovja Ivanovna oli rodivunnuh Videlen čupul. Jo lapsennu ruadoi bohatas perehes. Miehele annettih aijoi, neidizele ei olluh 17 vuotta. Miehele meni Kukšimäin hieruh.

Tämä karjalaine naine ylen suvaičči luonduo, žiivattoi, kaikkie eläviä. Paraskovja Ivanovna oli hyväny heinän- tiedäjänny, tiezi äijän rahvahan reseptua. Puaksuh avutti

Dolgodvorova Nina t'outan kalmistol

hierun eläjil. Myös häi oli ylen hyväny n'ababuabannu. Ylen suvaičči lapsii. Tämä karjalaine naine oli hyväsy- dämellizenny da andomielizenny ristikanzannu. Häi oli kirjahmaltamatoi, vaigu ylen älykäs. Hänellyö puaksuh käydih nevvoh.

Paraskovja Ivanovna maltoi pajattuo, sanella suarnoi da itkie iänel. Vuonnu 1935 folkloorankeräi Viktor Jev- sejev kirjutti naizes Maša tiijustau ženihäs vellen-pajon, kudai sanelou brihan ozattomas elokses

Maša tunnusti velles ženihän
Kyläs oli hyvä briha,
Vuvves seiččemestostu,
Nigo naizis, nigo silläh,
Vaste duumaiččou naija.
Eigo häi muijal duumua kyzy,
Yhtel omalleh tuatal.
Tuattah hänel sanou:
«Maša ved' on köyhän tytär.
On mual äijy Mašua sinul,
Voit suvaija yhten jytyyh.
Tämä Maša sizäres on,
Sizärdyhäi ei sua naija».

Myös oli kirjutettu eepillisty pajuo, kuduat sanellah Kalevala eeposan ilmoillinen seppäh näh.

Demojeva Anna

Pižin čupul Tarasovo hierus rodivunnuh naine Patčijeva Marfa Matvejevna tiezi äijy suarnua, pajuo, starinua da arbetustu. Tämä naine jo lapsennu rubei ruadamah da maltoi ruadua miesruadoiği. Meni miehele, vaigu aijoi jäi leskenny viijen lapsenke. Ei katkennuh karjalaine naine, kai lapset nosti jalloilleh.

Pajattua da sanella starinoin händy opastettih muas- terit, kuduat kohendettih kirikkyö Pižis. Jälles ičegi rubei kirjuttamah pajoloi, kudamis saneli naizen ozas, elaiğas, hädäs da ihalmos. Vuonnu 1948 Viktor Jevsejev

Patčijeva Marfa

kirjutti pajon Kalevala eeposan piämiehes Killervoih näh, kudai tiijustau omahizien surmis. Eeposas täde piämiesty kučutah Kullervo. Vaigu Marfa Matvejevnas kuultih Killervo nimie.

Killervoi poigu, Kallervoi poigu,
Lähti suole soiton kere,
Soitti šoraškoitti.
Sua sorahtih, mua jyrähtih,
Kangas vastah kajahtih,
Viestit tuldih jälleläpäi:
«Tuattas kuoli».

Myös hänes oli kirjutettu eepillisty Maksandu neidizes da Vassileine ajau koispäi-pajuo. Nämmä pajot sanellah naizen elokses, tapahtumis, kuduat oldih eletty. Tämä kirjumaltamatoi naine tiezi äijän suarnua, sananlaskuloi da poverkoi.

Myös kuulužu sanelii Yllözen hieruspäi Demojeva Anna Ivanovna tiezi enämbi 150 karjalastu sananlaskuu da suarnua. Ičegi kirjutti 22 kerdomustu, kuduat enemylle- leh sanellah naizen da omahizien elokses.

Kaiken iän tämä karjalaine naine ruadoi muatalo- vuksen alal. Eläkkehel ollesgi ei istunuh joute. Vuonnu 1985 Kalevalan hierus olles tutustui Pertti Virtarantanke. Suomelaine tiedomies kuhkutti naistu kirjutella tetrattih kai karjalazet sananlaskut, kudamii naine pidi mustos. Myöhembä hänes kirtjutetut sananlaskut oldih painettu Oma mua-lehtes. Tänävuon rodih viizi vuotta, kui kuoli Anna Ivanovna Demojeva.

Anuksen muan sanelijat, runonpajattajat jätettih meile omat tiedot, karjalazen rahvahan literatuurupe- rindöt. Tavallizien karjalazien naizen pajot da starinat oldih painettu rahvaihien pajokogomuksis, kudamii voimmo lugie da tutustua ennevahnallizen literatuu- perindölöinke.

Tatjana ROMANOVA